

„U soudu neuspějí.“ Rozdělíme se s Lichtenštejnem, zní z vlády. Více o zabavení majetku

- CZ24 News | 31. října 2023

ČESKO: Skončí po dlouhých letech bezpočet soudních sporů lichtenštejnské vládnoucí rodiny proti České republice o vrácení jejich bývalých majetků? Knížecí nadace nabídla českému státu smír a převedení vlastnických práv z našeho státu do společného fondu. Znovu se otevírají otázky, zda byl, či nebyl jejich majetek převážně na jižní Moravě na základě Benešových dekretů zabaven oprávněně. Před lety se objevily důkazy o obchodech s nacisty a nucenými pracemi židovských vězňů z koncentráků na jejich pozemcích.

Šlechtický rod Lichtenštejnů se dlouhé roky soudí o své bývalé rozsáhlé majetky v České republice. Kromě jiného jde například o slavné zámky v Lednici a Valticích. Podle dostupných zpráv dosud u českých soudů ani jedinkrát neuspěli.

Důvodem patrně může být skutečnost, že rodina v tehdejší Československu po druhé světové válce o majetky přišla na základě Benešových dekretů pro kolaboraci s nacistickou okupační mocí.

Správci majetku lichtenštejnské knížecí rodiny se obrátili i na Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku, paralelně s tím ale u mnoha českých soudů běží spory o různé části jejich bývalého majetku.

Nyní přišli Lichtenštejnové s návrhem na smír a možností vzdát se vlastnických nároků i nároků na odškodnění. Jaké si kladou podmínky? Vytvoření společného fondu, kam by český stát vlastnická práva na požadované majetky převedl.

Fond by podle jejich představ řídila správní rada, do které by své členy jmenovali na jedné straně Lichtenštejnové a na druhé straně Česká republika, přičemž by umožňoval knížecí rodině s tímto majetkem „odpovědně a udržitelně“ hospodařit. Český mluvčí Nadace knížete z Lichtenštejna Michal Růžička médiím v minulém týdnu sdělil, že by takové řešení otevřelo cestu pro investice do Česka.

Tento formát řešení dlouholetého sporu podporuje například šéf lidovců a ministr práce a sociálních věcí Marian Jurečka. Podle něho se jedná o „bezprecedentní vstřícný krok vůči České republice, díky němuž budeme moci o kulturní a přírodní dědictví na našem území znovu náležitě pečovat“.

Jurečka ve svém prohlášení koncem minulého týdne uvedl, že majetky byly v Česku zabaveny Lichtenštejnům na základě Benešových dekretů, ačkoli bylo Lichtenštejnsko za druhé světové války neutrálním státem. Pravda je ovšem poněkud složitější. Lichtenštejnsko sice neutrální bylo, ovšem už v roce 2005 vyšlo najevo, že tamní knížecí rodina s nacisty udržovala čilé kontakty, a dokonce i obchodní vztahy.

V článku britské BBC nazvaném „Nacistické zločiny poskvřily Lichtenštejnsko“ autoři odkazují na zjištění historiků, že na panstvích patřících knížecí rodině v Rakousku pracovali v roli otroků za druhé světové války židovští vězni z nacistických koncentračních táborů. Lichtenštejnové podle zprávy také odkoupili majetky, které nacisté zabavili jejich židovským majitelům v Rakousku i Československu. Závěry před osmnácti lety zveřejnil mezinárodní tým historiků.

ParlamentníListy.cz již před třemi lety zveřejnily článek referující o knižní práci renomovaného historika profesora Václava Hořčíčky z Ústavu světových dějin Filozofické fakulty UK v Praze. Jde o knihu Lichtenštejnové v Československu, která vyšla v roce 2014.

Nejrůznějších důkazů o náklonnosti či vstřícnému vztahu vůči nacistům ze strany Lichtenštejnů, které profesor Hořčíčka ve své práci předkládá, je v knize nespočet. Na prvním místě je třeba zmínit blahopřejný telegram, který tehdejší hlava rodu kníže František Josef II. poslal německému diktátorovi Adolfu Hitlerovi v reakci na mnichovskou dohodu, která Československu ukradla pohraničí.

Telegram oslavující jednu z největších českých tragédií moderní historie ale nebyl zdaleka gestem knížecí rodiny vůči nacistům. „Od podzimu 1938 navíc kníže poskytoval podporu různým německým státním a stranickým organizacím, které v Sudetech budovaly svou organizační strukturu. Například krnovským SA (útočné oddíly NSDAP, pozn. red.) přispěl 1000 marek na uniformy, celých 15 tisíc marek pak v listopadu téhož roku věnoval na výstavbu jednotek SS v Moravském Šternberku, Krnově a Opavě,“ píše historik v uvedené knize a řadou dalších historických faktů dokládá, že Lichtenštejnové aktivně a vědomě spolupracovali s nacisty, a zatímco statisíce a miliony nevinných lidí končily ve vyhlazovacích táborech, sami využívali situace k rozmnožení rodového majetku.

Zpátky k dnešku a návrhu Lichtenštejnů na smírné řešení jejich sporů s českým státem. Jejich současná žaloba u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku nemůže podle ústavního experta Zdeňka Koudelky Česko nijak ohrozit.

„Lichtenštejnové jsou panovnickým rodem cizího státu, nejedná se o občany našeho státu. Kdyby šlo o náš šlechtický rod ve smyslu našich občanů, nemohli by majetek vysoudit u mezinárodních soudů. Ovšem lichtenštejnský kníže může věc uplatnit za stát Lichtenštejnsko v rámci mezinárodních vztahů. Vždyť i znárodněný majetek americký či jiný jsme museli nahradit na základě mezinárodních smluv příslušným státům ještě v době komunismu a dlouho po jeho zabavení podle Benešových dekretů. Byla to i podmínka USA pro návrat jimi zadržovaného československého zlata v roce 1982,“ míní právník.

Naznačuje, za jakých podmínek by v případě dalších soudů mohl knížecí rod uspět. „Pokud Lichtenštejnové postaví spor jako spor dvou států, mohou Lichtenštejnsko a ČR předat věc Mezinárodnímu soudnímu dvoru v Haagu, domluvit se na mezinárodní arbitráži nebo věc řešit smlouvou. V případě sporu dvou států nemají vnitrostátní soudy konečnou relevanci. Nemyslím si však, že budou Lichtenštejnové úspěšní u Evropského soudu pro lidská práva, kam se obrátili jako fyzické osoby, nikoliv jako panovníci Lichtenštejnska,“ sděluje ParlamentnímListům.cz Zdeněk Koudelka.

Celé otázky redakce a odpovědi docenta Koudelky pro ParlamentníListy.cz přinášíme zde:

Letité spory o rozsáhlé majetky původně patřící rodu Lichtenštejnů směřují do nové fáze. Lichtenštejnova nadace navrhuje smír, pokud bude vytvořen společný fond s českým státem, na který budou převedena vlastnická práva na majetky, který požadovali vrátit. Co na takové řešení říkáte? Nemůže to být předstupeň k tomu, aby jim vše bylo vráceno? Existuje přitom řada historických zdrojů, které potvrzují jejich spolupráci s nacisty.

Náš právní řád je založen na existenci dekretů, které opravňují majetkové přesuny v roce 1945. Zrušení dekretů zbourá základy poválečného právního řádu. Dekrety se musejí posuzovat v historických souvislostech, nejen dnešními právními kritérii.

Ovšem Benešovy dekrety byly po roce 1945 i zneužity. Zcela proti smyslu Benešových dekretů bylo

zabavování majetku, který za války přešel z našich občanů na Německou říši v důsledku aktů okupační moci. Naše poválečné právo bylo založeno na tom, že právní akty německých okupačních orgánů jsou neplatné. Přesto byl v rozporu s tímto právním principem Němci zabavený majetek po válce zabaven jako německý majetek Československem, často se nevrátil původním majitelům. Majetku tak byli zbaveni i ti, na které se dekrety vztahovat neměly, ale bylo to politické přání tehdejších držitelů moci. Poválečná třetí Československá republika byla republikou s omezenou demokracií i omezenou právní ochranou. Moc vítězila nad právem. Jen v případě židovského majetku to bylo napraveno, ale až za vlády Miloše Zemana v roce 2000. V případě řady odbojářů či osob označených Němci za nespolehlivé, kterým byl Němci zabaven majetek, náprava nenastala.

Účel Benešových dekretů byl dvojitý. Jednak potrestat československé občany – příslušníky německé a maďarské menšiny na principu kolektivní viny za zradu propadnutím majetku bez náhrady a ztrátou občanství. Dalším cílem bylo znárodnění velkého majetku i Československu věrným osobám v duchu tehdy módního volání po socializaci velkých majetků státem, ovšem za takto zabraný majetek příslušela podle dekretů peněžní náhrada.

Lichtenštejnové žili na Moravě od 13. století. Měli statky na obou stranách moravsko-rakouské hranice. Z Moravy je blíže do Vídně než do Prahy. Jejich hlavním sídlem byly Valtice, které připadly Moravě a Československu až v roce 1920. Přitom to byl panovnický rod samostatného Lichtenštejnského knížectví, kde až do roku 1938 trvale nepobývali. Ještě v roce 1938 zemřel kníže František ve Valticích. Byl odpůrcem nacistů a za manželku měl Židovku. I rodinnou hrobku měli Lichtenštejnové na Moravě. Teprve hitlerovská agresivní politika donutila jeho nástupce Františka Josefa II. k přesídlení do Lichtenštejnska. Lichtenštejnové nepodporovali Hitlera a okupaci jejich státu zabránilo to, že Hitler nepřistoupil k útoku na Švýcarsko, jehož neutralitu Německo obchodně využívalo. Jejich statky na okupované Moravě vyplácely dávky rodinám Němci zatčených zaměstnanců.

Ty Benešovy dekrety, které měly za účel potrestat německé obyvatelstvo Československa za zradu na Československu, neměly být proti Lichtenštejnům užity, na což již po válce poukázal významný ústavní právník František Weyr. Byly panovníky neutrálního státu. Stejně jako nebyly užity vůči Švýcarům, byť i ti z velké většiny mluví německy a jejich stát byl též neutrální. Ale právní ochrana vlastnictví po druhé světové válce znárodnovací orgány nezajímala.

Znárodnění majetku Benešovými dekrety bylo jiné vůči majetku německému a maďarskému, který byl jako nepřátelský znárodněn bez náhrady, a jiné vůči majetku jinému. Ten byl znárodněn za náhradu. Majitelé však náhradu nedostali, protože komunistický režim po roce 1948 zahájil znárodnění téměř všeho a všem bez náhrady a nevyplatil ani náhrady za dřívější znárodnění.

Hájíme-li Benešovy dekrety, musí být respektován jejich obsah a účel. Jinak je sami zpochybňujeme. Účelem znárodnění bez náhrady podle Benešových dekretů bylo potrestat spolupráci našich občanů německé národnosti za zradu Československa. Nebylo jejich účelem zabavovat majetek příslušníkům neutrálních států, byť mluvili německy. Bylo-li tak učiněno a zároveň se náš stát hlásí k ochraně vlastnického práva, což je podstata restitučních zákonů, je správné jednat o narovnání s Lichtenštejnými a nejen s nimi.

Pokud by stát na dohodu o společné nadaci nekývl, a tedy pokračovaly soudní spory, jsou Lichtenštejnové připraveni je řešit na mezinárodní úrovni, neboť česká justice podle nich dlouhodobě „závažně porušuje jejich základní práva“. Do jaké míry podle vás mají šanci uspět?

Na to není jednoduchá odpověď. Lichtenštejnové jsou panovnickým rodem cizího státu, nejedná se o občany našeho státu. Kdyby šlo o náš šlechtický rod ve smyslu našich občanů, nemohli by majetek

vysoudit u mezinárodních soudů. Ovšem lichtenštejnský kníže může věc uplatnit za stát Lichtenštejnsko v rámci mezinárodních vztahů. Vždyť i znárodněný majetek americký či jiný jsme museli nahradit na základě mezinárodních smluv příslušným státům ještě v době komunismu a dlouho po jeho zabavení podle Benešových dekretů. Byla to i podmínka USA pro návrat jimi zadržovaného československého zlata v roce 1982.

Jaká instance a za jakých okolností může ČR nařídít jim jejich dřívější majetky vrátit? Je to tak, že české soudy nemají poslední slovo?

Pokud Lichtenštejnové postaví spor jako spor dvou států, mohou Lichtenštejnsko a ČR předat věc Mezinárodnímu soudnímu dvoru v Haagu, domluvit se na mezinárodní arbitráži nebo věc řešit smlouvou. V případě sporu dvou států nemají vnitrostátní soudy konečnou relevanci. Nemyslím si však, že budou Lichtenštejnové úspěšní u Evropského soudu pro lidská práva, kam se obrátili jako fyzické osoby, nikoliv jako panovníci Lichtenštejnska.

[ZDROJ](#)